

MİLLİ İKTİSAT İLE İKTİSAT SOSYOLOJİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yazar

Tolga KABAŞ

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-399-584-3	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Milli İktisat ile İktisat Sosyolojisi Arasındaki İlişki	47518
Yazar	Baskı ve Cilt
Tolga KABAŞ	Vadi Matbaacılık
ORCID iD: 0000-0003-4084-8826	Bisac Code
Yayın Koordinatörü	BUS069000
Yasin DİLMEN	DOI
	10.37609/akya.2999

Kütüphane Kimlik Kartı

Kabaş, Tolga.

Milli İktisat ile İktisat Sosyolojisi Arasındaki İlişki / Tolga Kabaş.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.

283 s. ; 160x235 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253995843

1. İktisat.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

İktisat sosyolojisine göre iktisat biliminin sosyal bir perspektif içermesi gerekir. Çünkü, ekonomi sosyal bir dünyanın parçası olduğundan toplumun geri kalan kısmından soyutlanarak incelenemez. İktisat sosyolojisinin yükselişini sağlayan kavram “sosyal gömülülük” olmuştur. Sosyal gömülülük kavramı, iktisadi davranışın yalnızca kar ve maliyet hesaplamasıyla yapılmadığını, gerçekte iktisadi davranışın insan ilişkileri ağı içinde gömülü olduğunu ifade etmektedir.

İktisat sosyolojisine göre ekonomiler sınıf yapısı, güç, siyaset, kurumlar, kültür gibi faktörlerin içinde gömülüdür. Bu faktörler iş adamlarının, yöneticilerin, girişimcilerin, çalışanların piyasalarda nasıl davranacaklarını şekillendirmektedirler. Eski iktisat sosyolojisinin en iyi eserlerini Max Weber yapmıştır. Weber, kapitalizmin Avrupa’da rasyonel “Protestan Ahlakı” ve dini değerlerinden doğduğunu, yani kültürden doğduğunu savunmuştur. Weber, kültürü bir kondüktöre benzetmektedir. Kültür, hatları değiştirerek trenin raylar üzerindeki yönünü belirlemektedir. Her ülkede kapitalizmin izlediği yolu kültür belirlemektedir.

Sabri Ülgener tüm boyutlarıyla insan gerçeğini kullanmayan modellerle sağlıklı ve kalıcı bir kalkınmanın mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Milli ve manevi değer sistemimizi esas alan, ancak bu değerlerimizi günün ve çağın ihtiyaçlarına göre yorumlayan çözümlerin tek çıkış yolu olduğunu savunmuştur. Ülgener’e göre insanımızı soyutlaştıran değil, milli-manevi değer sistemi içinde somutlaştıran modeller daha gerçekçi ve sağlıklı olacaktır.

Bu bağlamda Ülgener daha çok milli ve yerli çözümlerden yana olmuştur. Kendi insanımızdan, yerli kültürümüz ve değerlerimizden hareket eden, geniş kesimler tarafından desteklenen çözümlerin daha kalıcı olduğunu savunmuştur. Ayrıca, ona göre kalkınma sürecinde ekonomi ve insan (toplum) bütünleşmelidir. Bu bütünleşme ancak ülkemiz insanına ve toplumuna uygun bir model içinde sağlanabilir. Sabri Ülgener’e göre her ülke kendi çıkış yolunu, kendi şartları içinde kendisinin bulması en doğru yoldur.

Müslüman ülkelerin ekonomileri sosyal olarak gömülü ekonomilerdir. Dolayısıyla, Türkiye ekonomisi de tarihsel ve sosyal olarak gömülü ekonomidir. Sosyal olarak gömülü ekonomilerde iktisadi davranışın yalnızca araç-amaç

rasyonalitesi ile açıklanması çok zordur. Bu duruma en iyi örnek ise Almanya ve Japonya'dır. Japonya'da iktisadi davranışı oldukça toplumsal olan kültürel ve geleneksel kodlar yönlendirmektedir. Bu şekilde, yani bireyci olmayan toplum yapısıyla ve ideolojisiyle Japonya kalkınma mucizesini gerçekleştirmiştir. Bunun yanı sıra, Avrupa Değerler Araştırmasına göre Protestan dini değerleri sosyal sermaye bakımından en yüksek puanı almıştır. Protestan ülkelerde güven ortamının yüksek olduğu, yüksek güvenin ise daha yüksek büyüme oranlarına ve kalkınmaya yol açtığı görülmektedir.

Türkiye Müslüman bir ülke olarak son yıllarda Dünyada en hızlı büyüyen ve gelişen ülkeler arasına girmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin ekonomideki başarısının arkasında önemli bir faktör olarak İslam inanç sisteminin ve geleneğinin olduğu görülmektedir. Türkiye'nin ekonomik başarısının arkasında iktisadi değişkenlerin dışında bu faktörlerin olduğu fark edilmektedir. Türk toplumun sahip olduğu tarihsel, kültürel ve geleneksel kodlar ekonomide daha yüksek büyümeye ve kalkınmaya yol açmaktadır. Son yıllarda Türk toplumu modern dünyada kendi milli kimliğini savunmak ve geliştirmek için büyük bir mücadele vermektedir. Türk toplumunun önümüzdeki yıllar içerisinde kendi milli kimliğini daha iyi ortaya koyması, modern dünyada rekabet edebilecek ve başarılı olacak milli karakterde nesiller yetiştirebilmesi beklenmektedir. Önümüzdeki birkaç yıl içerisinde Türkiye'nin yüksek gelirli ülkeler arasına da katılacağı tahmin edilmektedir.

Tolga KABAŞ

Adana, 2024

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Ekonomi İle Toplumun Birleştirilmesini Sağlayan Sosyal Bilim Dalı Olarak İktisat Sosyolojisi	1
Bölüm 2	Türk Toplumunda Ekonomik Planlama Versus Serbest Piyasa Ekonomisi İle Modernleşme Politikalarının Kültürel Kontekstle Olan İlişkisinin İncelenmesi	21
Bölüm 3	2023 Yılına Girilirken Türk Toplumunda Liberalizmin Kültürle Olan İlişkisi	39
Bölüm 4	Türk Toplumunu Perspektifinden Alman Tarihçi Okulu İle İktisat Sosyolojisi Arasındaki İlişki	65
Bölüm 5	Ziya Gökalp İle Amerikan Ekonomi Kurucusu Richard T. Ely'nin Düşüncelerinin Karşılaştırılması	79
Bölüm 6	Türk Toplumunu Perspektifinden Küresel Politika Paradigmalarının ve Ulusal Modellerin Değerlendirilmesi.....	89
Bölüm 7	Amerikan ve Japon Toplumunda Kültür, Modernleşme, Ekonomi Bilimi Arasındaki İlişki	111
Bölüm 8	Türk Toplumunu Perspektifinden Alman ve Amerikan Modernleşmesinin Değerlendirilmesi	125
Bölüm 9	Amerikan Eski Kurumsal İktisat Okulunun Ana Akım İktisat Düşüncesine Karşı Sürdürdüğü Eleştirel Yaklaşım.....	137
Bölüm 10	Yoksulluğun İktisadi Nedenleri ve Kültürel Kontekstle Olan İlişkisi	167
Bölüm 11	İktisat Sosyolojisiyle Neoliberal Politikaların Aile ve Eğitim Kurumu Üzerindeki Olumsuz Etkilerinin Değerlendirilmesi	185
Bölüm 12	Neoklasik İktisat Düşüncesinin Doğuşu ile Liberal Kapitalizmin Meşru Bir Ekonomik Sistem Olarak Kabul Edilmesi.....	207
Bölüm 13	Türk Toplumunun Sağlam Bir Ahlak Temeline Oturmasını Sağlayacak Weberyen Sosyal Ekonomi	221
Bölüm 14	Anglo-Sakson Ülkelerde Modern İktisat Düşüncesinin Doğuşu ve Amerikan Kapitalizminin Dünyaya Yayılması.....	235
Bölüm 15	İktisat Sosyolojisiyle Neoliberal Politikaların Sosyal Adalet Üzerindeki Olumsuz Etkilerinin Değerlendirilmesi.....	255

BÖLÜM 1

Ekonomi İle Toplumun Birleştirilmesini Sağlayan Sosyal Bilim Dalı Olarak İktisat Sosyolojisi

Giriş

Modern ekonomilerin Adam Smith'in "Ulusların Zenginliği" (1776) adlı eserinin basıldığı yılda başladığı varsayılır. Adam Smith "Ulusların Zenginliği" (1776) adlı eserini yayınladığı yıllarda modern piyasa toplumları henüz bulunmadığından kitabında ekonomik alanlar ile sosyal alanlar arasında bir bölünme veya ayırım bulunmuyordu. 19. yüzyılda Almanya'da her iki alanı da, yani ekonomi ve toplumu birlikte inceleyen Tarihçi Okul çalışmalarını sürdürmekteydi. İngiltere'de ise David Ricardo'nun başını çektiği bir grup iktisatçı soyut ve matematiksel iktisadi analizler yapmaktaydı. 1850'lerde iktisadi insan anlamına gelen homo-economicus kavramı bu iktisatçı gurubu tarafından ortaya atılmıştı.

Bu iki paradigma, Almanya'daki Tarihçi Okul ve İngiltere'deki liberalizmi savunan Klasik/Neoklasik okul, birlikte bulunmakta büyük zorluk yaşıyordu. 19. yüzyılın sonlarına doğru bu iki grup büyük bir yöntem tartışmasına başladılar. Yöntemler savaşı olarak bilinen bu yöntem tartışması temelde ekonominin nasıl daha doğru çalışılabileceğiyle ilgiliydi. Matematiğin rolü, temel varsayımlar, tarih, kültür ve kurumlar tartışılan konular arasındaydı. Sosyologların sempati duyduğu Alman Tarihçi okulu iktisadi çalışmaların ekonomi alanının yanı sıra tarih, kurumlar ve kültür gibi sosyal alanları içermesi gerektiğini de savunuyordu. Carl Menger'in başını çektiği ve yöntem tartışmasını kazanan grup ise Marjinalistler olarak bilinmekteydi.

Evrensel iktisat kanunları ve teorileri bulmayı hedefleyen bu grup kurumları, kültürü ve tarihi iktisadın araştırma alanından çıkardı. Marjinalistlere göre iktisat biliminin saygın bir sosyal bilim dalı olabilmesi için tümdengelim

mülkiyet kutsaldır. Gökalp'in birey-toplum çıkarları dengesine dayalı modeli kapitalizme ve sosyalizme karşıdır. Gökalp ileri sürdüğü model ile Türkiye'ye bir 3. Yol önermiştir. 3. Yol kapitalizmin olmadığı piyasa ekonomisini ifade etmektedir. Türkiye tıpkı Kıta Avrupası ülkeleri gibi 3. Yol ülkesidir.

KAYNAKLAR

- Aygül, Hasan Hüseyin (2014), *Zihniyet, Din ve İktisat*, Açılım kitap.
- Best, Shaun (2015), *Talcott Parsons: Despair and Modernity*, Ashgate Publishing Company
- Bishop, Robert (2007), *The Philosophy of the Social Sciences*, Continuum International Publishing Group
- Buchholz, G. Todd (2005), *Ölü İktisatçılardan Yeni Fikirler: Modern Ekonomik Düşünceye Giriş*, [Çeviren: İsmail Aktar], Adres Yayınları
- Collins, Randall (2017), *Max Weber: Bir Kılavuz*, Phoenix Yayınevi
- Convert, Bernard ve Heilbron, Johan (2007), "Where did the New Economic Sociology Come From?", *Theory and Society*, Vol. 36, No.1, s. 31-54.
- Fleury, Laurent (2009), *Max Weber*, Dost Kitabevi Yayınları, 1. Baskı
- Granovetter, Mark (2001), "Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness", edi. Swedberg, R.; Granovetter, M., *The Sociology of Economic Life*, s. 51-76, Westview Press.
- Hass, Jeff (2007), *Economic Sociology: An Introduction*, Routledge.
- Kalleberg, Arne L. (1995), "Sociology and Economics: Crossing the Boundaries", *Social Forces*, vol. 73, No. 4, s. 1207-1218.
- Keith, Michael ; Lash, S.; Arnoldi, J. ; Rooker, T. (2014), *China Constructing Capitalism*, Routledge
- Parsons, Talcott (1982), *Talcott Parsons: On Institutions and Social Evolution*, [Editör: Leon H. Mayhew], The University Of Chicago Press
- Richter, Rudolf (2017), "Institutional Thought in Germany", (Revised in 2017) Report at the ISNIE Meeting of 2000 at Tübingen, Germany.
- Swedberg, Richard (1991), "Major Traditions of Economic Sociology", *Annual Review of Sociology*, vol. 17, s.251-276.

BÖLÜM 2

Türk Toplumunda Ekonomik Planlama Versus Serbest Piyasa Ekonomisi İle Modernleşme Politikalarının Kültürel Kontekstle Olan İlişkisinin İncelenmesi

1. Giriş

Türk toplumunda liberalizme, piyasa ekonomisine ve özel mülkiyete geçiş çabaları Batılı ülkelerden yaklaşık yarım asır sonra 1839'da yapılan Tanzimat reformuyla başlatıldı. Geleneksel Osmanlı iktisat düşüncesinin modernleştirilmesi için liberal Klasik iktisat düşüncesi içselleştirildi. Ancak, kısa bir süre sonra liberal Klasik iktisat düşüncesinin devleti kurtaracak bir çözüm yolu olmadığı görüldü. Çünkü, Türk toplumunda demokrasiyi ve piyasa ekonomisini kurumsallaştıracak siyasi olarak olgun, ayakları yere sağlam basan, aynı zamanda rasyonel iktisadi zihniyete sahip milli bir burjuvazi bulunmamaktaydı. Bu yüzden Cumhuriyetin kuruluş yıllarında da demokrasiye ve piyasa ekonomisine geçiş yapılamadı.

Yeni kurulan Türk devletini yöneten Cumhuriyet Halk Partili elitler devletçi politikalara çok yakın durmaktaydılar. Planlama düşüncesi ile kalkınmanın ve sanayileşmenin daha hızlı olacağını düşünüyorlardı. 1930'lı yılların başlarında iç ve dış koşulların etkisiyle CHP'li siyasi elitler "hesaplı-kitaplı davranma" ilkesine uymak zorunda kaldılar. Bu bağlamda Türk Devleti'nin Batılı ülkelerin sömürgesi ve pazarı olmasını reddediyorlardı. Türkiye'nin sanayileşmesini yavaşlatacak uluslararası iş bölümüne karşı çıkıyorlardı. Böylece, ekonomik planlama düşüncesiyle bir sanayi devrimi yapmaya çalıştılar.

Bu bağlamda Atatürk'ün yaşadığı yıllarda uygulanan sanayi planları ile büyük bir alt yapı kurulmuş ve hızlı sanayileşme gerçekleştirilmiştir. Etatizm olarak bilinen devletçi sanayileşme modeli ile Cumhuriyet tarihinin en yüksek büyüme hızına ulaşılmıştır. Büyümenin kaynağı da sanayi üretimindeki artış olmuştur.

Turgut Özal serbest piyasa ekonomisinde İslam ahlakının canlandırılması için girişimlerde bulunmuştur.

Piyasa ekonomisi ile İslam kültürünün birleşmesinden başarılı ve insani bir milli model ortaya çıkmaktadır. Bu model Anglo-Sakson Neoliberal modele alternatif bir 3. Yol sunmaktadır. 3. Yol kapitalizmin olmadığı piyasa ekonomisini ifade etmektedir. Kıta Avrupası ülkeleri 3. Yol ülkeleridir. Kıta Avrupası ülkelerinde 3. Yol sosyal demokrasi olarak bilinmektedir. Bu model Newtoncu mekanistik Neoklasik ekonomi anlayışı yerine, daha insani olan sosyal ekonomi anlayışına dayanır. Kıta Avrupası ülkeleri sosyal politikalarla vatandaşlarını piyasaların olumsuz etkilerinden korumaya çalışmaktadırlar. Son yıllarda Türkiye başarılı modeliyle uluslararası kurumların dikkatini çekmeyi başarmıştır. Türkiye piyasa ekonomisi ve demokrasisiyle bölgesinde başarılı bir model ülke olmuştur.

KAYNAKLAR

- Böhm, Franz ; Eucken, Walter ; Grosmann-Doerth, Hans (2017), “The Ordo Manifesto of 1936”, edisyon. The Birth of Austerity: German Ordoliberalism and Contemporary Neoliberalism, [Editörler: Thomas Biebricher-Frieder Vogelmann], Rowman Littlefield
- Derya, Hülya (2015), Alman Tarihçi Okulu, Gazi Kitabevi
- Ercan, Recep (2013), Türkiye’de Sosyolojinin Gelişimi ve Eğilimleri, Anı Yayıncılık, 1. Baskı.
- Heper, Metin (2012), Türkiye’de Devlet Geleneği, DoğuBatı Yayınları, 4. Baskı
- Kaçmazoğlu, H. Bayram (2000), Türkiye’de Siyasal Fikir Hareketleri, Birey Yayıncılık, 2. Baskı
- Kaçmazoğlu, H. Bayram (2013), Türk Sosyoloji Tarihi Üzerine Araştırmalar, Doğu Kitabevi, 5. Baskı.
- Parla, Taha (2008), Türkiye’de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları, Deniz Yayınları, 3. Baskı
- Ülgener, Sabri (2006), “İktisadi Yenilenmemizin Zihniyet Muhasebesi”, edisyon. Makaleler [Derleyen: Ahmet Güner Sayar], Derin Yayın evi.
- Sayar, Ahmet Güner (1998), Bir İktisatçının Entellektüel Portresi: Sabri F. Ülgener, Eren Yayıncılık
- Sayar, Ahmet Güner (2006), Ülgener Yazıları, Derin Yayınevi.
- Tekeli, İlhan (2017), “1980’li Yıllarda Türkiye Ekonomisinde Dönüşüm, Modernitenin Aşınması ve Planlama”, edisyon. Modernizmin Yansımaları [Derleyenler: R. F. Barbaros-E. J. Zurcher], Efil Yayınevi
- Toprak, Zafer (2019), Türkiye’de Yeni Hayat: İnkılap ve Travma 1908-1928, Doğan Yayıncılık, 3. Baskı
- Yıldırım, Ergün (2012), Hayali Modernlik: Türk Modernliğinin İcadı, Doğu Kitabevi, 2. Baskı

BÖLÜM 3

2023 Yılına Girilirken Türk Toplumunda Liberalizmin Kültürle Olan İlişkisi

Giriş

İngiltere Avrupa'da ilk ortaya çıkan modern kapitalist ekonomilerin öncüsüdür. Sanayi devrimi İngiltere'de başlamıştır. İhracata dayalı sanayileşme modelini ilk uygulayan ülke İngiltere olmuştur. Fransa ve Almanya gibi Avrupa ülkeleri sanayileşme yarışında İngiltere'nin gerisinde kalmışlardır. İngiliz modeli tüm Avrupa ülkeleri için örnek alınan bir model olmuştur. İngiliz modelinin ve Klasik iktisat okulunun kurucu babası Adam Smith'dir. Klasik iktisat okulunun en önemli üyeleri arasında Adam Smith, David Ricardo, Thomas Malthus, John Stuart Mill gibi iktisatçılar bulunmaktadır. Klasik iktisat düşüncesi laissez-faire liberalizmi ve ekonomik büyüme üzerine odaklanmıştır.

Klasik iktisatçıların hayran kaldığı model Newton'un güneş sistemi modeliydi. Evrensel iktisat yasalarını keşfedebilmek için tümdengelimle dayalı, soyut ve mekanistik bir yaklaşımı benimsediler. Ekonomi biliminin evrensel bir bilim dalı olabilmesi için homo-economicus karakterini ortaya attılar. Adam Smith de modern ekonomi biliminin Newtonuydu. Smith'e göre yeryüzünde Tanrı tarafından yaratılmış, Tanrı'nın tasarımı olan, harmoni içerisinde bulunan bir doğal sistem bulunmaktaydı. Tanrı büyük bir saat yapımcısıydı, artık Dünyaya müdahale etmiyordu. Ticarete dayalı sosyal sistem bir makine gibi mükemmel bir şekilde çalışıyordu.

Aydınlanma düşünürleri serbest piyasa ekonomisini yeni ve faydalı görüyorlardı. Bir Aydınlanma düşünürü olan Adam Smith evrensel insan doğasının en önemli eğiliminin yardımseverlik değil, maddi durumunu iyileştirme arzusu, yani çıkar düşüncesi olduğunu ileri sürüyordu. Kişisel çıkar düşüncesi doğal ve

24 Ocak 1980'den sonra Türk iş adamları rasyonel ekonomik düşünme kabiliyetini hızla kazanmışlardır. Anadolu'daki rasyonelleşme ve kültürel gelişme sanayileşmenin hızlanması için en temel faktörlerdir. Rasyonelleşme ve kültürel gelişme, zihniyet değişimine, bireyselliğin gelişmesine ve yeni sosyal alışkanlıklara yol açmaktadır. Bu bağlamda Anadolu'nun birçok kentinde modern üretim tesislerinin bulunduğu organize sanayi bölgeleri kurulmuştur. Geri kalmış izole olan bu bölgeler dünya ekonomisine entegre olan modern üretim bölgelerine dönüşmüştür. Geliştirdikleri rasyonel sosyal ahlakları ve liberal dünya görüşlerinden dolayı Türk iş adamları İslami Kalvinistler olarak tanımlanmaktadır. Türk iş adamları yabancı pazarları tanımakta, bu pazarlara giriş yapmakta ve büyük çaplı uluslararası iş anlaşmaları bile yapmaktadırlar. Daha liberal bir ekonomide burjuva kültürü hızla zenginleşmektedir.

Türk toplumunun modernleşmesinde büyük katkısı olan Ziya Gökalp'e göre din ekonominin kültürel temelini oluşturmaktadır. Dini kültür ekonominin izlediği yolu etkilemektedir. Türkiye'nin kalkınmasında önemli bir değişken olarak İslam kültürü olduğu fark edilmektedir. İslam dini ekonominin kültürel temelini oluşturmaktadır. Müslüman iş adamları İslam dini sayesinde dürüst ve liberal bir burjuva meslek ahlakı geliştirebilmişlerdir. Modernleşme sürecine rağmen İslam kültürü iktisadi davranışları ve organizasyonları etkileyen önemli bir unsur olmayı sürdürmektedir. Piyasa ekonomisi ile İslam kültürünün birleşmesinden başarılı ve insani bir model ortaya çıkmaktadır. Bu model Anglo-Sakson Neoliberal modele alternatif bir "Üçüncü Yol" sunmaktadır. Üçüncü Yol kapitalizmin olmadığı bir piyasa ekonomisini ifade etmektedir. Türkiye tıpkı Kıta Avrupası ülkesi olan Fransa, İtalya veya Almanya gibi Üçüncü Yol ülkesidir.

KAYNAKLAR

- Arena, R. ve Quere, M. (2003), *The economics of Alfred Marshall*, Palgrave Macmillan
 Collins, R. (2017), *Max Weber: bir kılavuz*, Phoenix Yayınevi
 Cook, S. J. (2009), *The intellectual foundations of Alfred Marshall's economic science*, Cambridge University Press.
 Demirel, T. (2013), *Adalet partisi: ideoloji ve politika*, İletişim Yayınları.
 Fleury, L. (2009), *Max Weber*, Dost Kitabevi Yayınları, 1. Baskı
 Groenewegen, P. (1996), *Official papers of Alfred Marshall*, Cambridge University Press
 Groenewegen, P. (2007), *Alfred Marshall: economist 1842-1924*, Palgrave Macmillan
 Hart, N. (2013), *Alfred Marshall and modern economics*, Palgrave Macmillan
 Hunt, E. K. ve Lautzenheiser, M. (2016), *İktisadi düşünce tarihi*, Phoenix yayınevi
 Kepenek, Y. ve Yentürk, N. (2008), *Türkiye ekonomisi*, (21. Baskı) Remzi Kitabevi.
 Nirun, N. (1981), *Sistematik sosyoloji açısından Ziya Gökalp*, Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Rego P. M. (2009), *American ideal: Theodore Roosevelt's search for American individualism*, Lexington Books.
- Reisman, D. (1987), *Alfred Marshall: progress and politics*, Palgrave Macmillan
- Sayar, A. G. (1998), *Bir iktisatçının entellektüel portresi: Sabri F. Ülgener*, Eren Yayıncılık
- Tekeli, İ. (2017), "1980'li yıllarda Türkiye ekonomisinde dönüşüm, modernitenin aşınması ve planlama", R. F. Barbaros ve E. J. Zurcher, (Ed.), *Modernizmin yansımaları*, Efil Yayınevi.
- Ülken, Y. (1981), *Atatürk ve iktisat: iktisadi kalkınmada etkinlik sorunu ve "eklektik model"*, T. İş Bankası Kültür Yayınları.

BÖLÜM 4

Türk Toplumunu Perspektifinden Alman Tarihçi Okulu İle İktisat Sosyolojisi Arasındaki İlişki

1. GİRİŞ

İngiltere Avrupa’da ilk ortaya çıkan modern kapitalist ekonomilerin öncüsüdür. Sanayi devrimi İngiltere’de başlamıştır. Fransa ve Almanya gibi Avrupa ülkeleri sanayileşme yarışında İngiltere’nin gerisinde kalmışlardır. İngiliz modeli tüm Avrupa ülkeleri için örnek alınan bir model olmuştur. İngiliz modelinin ve Klasik iktisat okulunun kurucu babası Adam Smith’dir. Klasik iktisat okulunun en önemli üyeleri arasında Adam Smith, David Ricardo, Thomas Malthus, John Stuart Mill gibi iktisatçılar bulunmaktadır. Klasik iktisat düşüncesi laissez-faire liberalizmi ve ekonomik büyüme üzerine odaklanmıştır.

Klasik iktisatçıların hayran kaldığı model Newton’un güneş sistemi modeliydi. Evrensel iktisat yasalarını keşfedebilmek için tümdengelim dayalı, soyut ve mekanistik bir yaklaşımı benimsediler. Ekonomi biliminin evrensel bir bilim dalı olabilmesi için homoeconomicus karakterini ortaya attılar. Adam Smith de modern ekonomi biliminin Newtonuydu. Smith’e göre yeryüzünde Tanrı tarafından yaratılmış, Tanrı’nın tasarımı olan, harmoni içerisinde bulunan bir doğal sistem bulunmaktaydı. Tanrı büyük bir saat yapımcısıydı, artık Dünyaya müdahale etmiyordu. Ticarete dayalı sosyal sistem bir makine gibi mükemmel bir şekilde çalışıyordu.

Aydınlanma düşünürleri serbest piyasa ekonomisini yeni ve faydalı görüyorlardı. Bir Aydınlanma düşünürü olan Adam Smith evrensel insan doğasının en önemli eğiliminin yardımseverlik değil, maddi durumunu iyileştirme arzusu, yani çıkar düşüncesi olduğunu ileri sürüyordu. Kişisel çıkar düşüncesi doğal ve uyum içerisinde işleyen seküler bir toplumsal düzene yol açıyordu. Kişisel çıkar

- Sayar, Ahmet Güner (1998), Bir İktisatçının Entellektüel Portresi: Sabri F. Ülgener, Eren Yayıncılık
- Shionoya, Yuichi (2005), The Soul of the German Historical School: Methodological Essays on Schmoller, Weber and Schumpeter, Springer.
- Talas, Cahit (1960), İçtimai İktisat, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 2. Baskı
- Türkdoğan, Orhan (1998), Ziya Gökalp Sosyolojisinin Temel İlkeleri, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları No. 144.
- Türkdoğan, Orhan (2015), Türk Sanayi Toplumunu, Çizgi Kitabevi.
- Yankaya, Dilek (2014), Yeni İslam Burjuvazisi: Türk Modeli, İletişim Yayınları
- Zafirovski, Milan (1999), "Economic Sociology in Retrospect and Prospect", American Journal of Economics and Sociology, Vol. 58.

BÖLÜM 5

Ziya Gökalp İle Amerikan Ekonomi Kurucusu Richard T. Ely'nin Düşüncelerinin Karşılaştırılması

GİRİŞ

18. ve 19. yüzyılda İngiltere merkezli Klasik İktisat okulu ekonomilerde bazı düzenli ve evrensel ilişkilerin olduğunu ileri sürüyordu. Ekonomilerde gözlemledikleri bu ilişkileri Newton fiziği kalıbı içinde modellemeye çalışmaktaydılar. Eski okul olarak bilinen Klasik İktisat okulu üyeleri evrensel olarak geçerli ekonomi yasaları bulmaya çalışıyorlardı. Almanya ise sanayileşmeye İngiltere'den sonra başlamıştı. Yeni okul olarak bilinen Alman Tarihçi okulu ise tarihsel bir perspektifi savunuyordu. Ekonomiyi farklı bir şekilde yeniden kavramsallaştırdıkları için tarihsel araştırmalara daha çok vurgu yapıyorlardı. Klasik okulun savunduğu laissez-faire düşüncesine karşıydılar, devletin ekonomide önemli bir aktör olduğunu savunuyorlardı. Alman Tarihçi okulu ekonomi biliminin yeniden oluşmasında tarihsel araştırmaların önemine değiniyor, evrensel ekonomi yasalarının olamayacağını ileri sürüyorlardı. Bu yeni okul her ülkenin somut koşulları farklı olduğundan, ekonomi biliminin evrensel olamayacağını, ülkeden ülkeye değişeceğini savunuyordu. Alman Tarihçi Okulu'nun tarihsel olmasının yanı sıra en belirgin özelliklerinden birisi de etik bir yaklaşım olmasıdır. Alman Tarihçi Okuluna göre insan davranışının çıkar düşüncesinden başka kaynakları bulunur. İnsan davranışının kaynakları arasında ahlak, yasalar ve gelenekler gibi normlar bulunur.

Modern iktisat düşüncesi Osmanlı Devletine Tanzimatın ilanından sonra girmiştir. 19. Yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti'nde Klasik İktisat okulu üyeleri Smith ve Ricardo'nun kitapları tercüme edilmiş ve okutulmaktaydı.

arasında bir denge kurmaya çalışan, bir orta yol bulmaya çalışan insandır. Bu bakış açısının ortaya çıkardığı insan tipi, kapitalist üretim sisteminin hedeflediği homo-economicus (iktisadî adam) yerine homo-İslamicus (Müslüman insan) modelidir. Müslüman insan modeli, doktor da olsa, hakim de olsa, yönetici de olsa, yönetilen de olsa, emeğiyle kazanır. İşçi de olsa, işveren de olsa, aynı statüdedir. Dolayısıyla bir İslam toplumunda işçi ve sermayedar şeklinde iki toplumsal sınıf ayırımı ortaya çıkmaz. Böyle bir ayırım söz konusu olmayınca, tıpkı Sanayi Devrimi sonrası Batı dünyasında ortaya çıkan sosyal çalkantılar, sınıfsal çatışmalar Müslüman toplumlarda kendini göstermemiştir(Sırım,2016).

KAYNAKLAR

- Barber, William J. (2003), “ American Economics to 1900”, edi. Samuels Warren J. ; Biddle, Jeff E. ; Davis John B. (2003), A Companion to the History of Economic Thought, Blackwell Publishing, s. 231-245.
- Bradizza, Luigi (2013), Richard T. Ely's Critique of Capitalism, Palgrave.
- Çakmak, Diren (2011), Osmanlı İktisat Düşüncesinin Evrimi, Sena Ofset Ambalaj Matbaacılık, 1. Baskı
- Ercan, Recep (2013), Türkiye’de Sosyolojinin Gelişimi ve Eğilimleri, Anı Yayıncılık,1. Baskı.
- Frey, Donald E. (2009), America’s Economic Moralists: A History of Rival Ethics and Economics, State University of New York Press
- Kaçmazoğlu, H. Bayram (2013), Türk Sosyoloji Tarihi Üzerine Araştırmalar, Doğu Kitapevi, 5. Baskı.
- Rader, Benjamin G. (1966), The Academic Mind and Reform: The Influence of Richard T. Ely in American Life, University of Kentucky Press.
- Ross, Dorothy (1991), The Origins of American Social Science, Cambridge University Press.
- Sırım, Veli (2016), “İslam Ekonomisinde İşçi-İşveren İlişkileri”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS Journal), Yıl:4, Sayı:35, s. 366-374.
- Toprak, Zafer (2012), Türkiye’de Milli İktisat: 1908-1918, Doğan Kitap, 1. Baskı
- Türkdoğan, Orhan (1998), Ziya Gökalp Sosyolojisinin Temel İlkeleri, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları No. 144.
- Türkdoğan, Orhan (2015), Türk Sanayi Toplumu, Çizgi Kitabevi.
- Yonay, Yuval P. (1998), The Struggle Over the Soul of Economics: Institutional and Neoclassical Economists in America between the Wars, Princeton University Press.

BÖLÜM 6

Türk Toplumunu Perspektifinden Küresel Politika Paradigmalarının ve Ulusal Modellerin Değerlendirilmesi

Giriş

Amerikan ekonomisinde 1929 yılında ortaya çıkan Büyük Buhran tüm Dünyayı etkisi altına almış ve büyük iflaslara yol açmıştı. İşsizlik ve yoksulluğun arttığı yıllarda insanlar büyük bir ümitsizliğe kapılmıştı. Bu yıllarda ana akımı temsil eden Adam Smith'in laissez-faire görüşüne göre serbest piyasa ekonomisinin kendiliğinden dengeye döneceği düşünülüyordu. Smith ve Klasik iktisat okuluna göre ekonomide tek bir denge, yani tam istihdam dengesi bulunuyordu ve ekonomide iş çevrimi yoktu. Ancak, yeteri kadar beklenilmesine rağmen serbest piyasa ekonomisi kendiliğinden tam istihdam dengesine dönmüyordu. Bu durum Klasik/Neoklasik İktisat okulunun laissez-faire görüşlerinin yanlış olduğunu gösteriyordu. Laissez-faire kapitalizmi istikrarlı bir sistem değildi. Kapitalizmi kurtaracak, yeniden refaha yol açacak bir görüşe ihtiyaç vardı.

Krizde olan kapitalist sistemin topluma daha fazla zarar vermesinin önlenmesi ve yeniden refaha yol açması için devlet müdahalesine ihtiyaç olduğu fark ediliyordu. Laissez-faire kapitalizmini kurtaracak Keyneçilik olarak bilinen yeni görüş John Maynard Keynez tarafından ortaya atıldı. Keynez'e göre Adam Smith ve Klasik iktisat okulunun laissez-faire görüşü kusurluydu ve güvenilmezdi, kapitalizmin yönetilmeye ihtiyacı vardı. Kapitalizmi bir arabaya benzetirseniz, arabanın yoldan çıkmaması için bir şöföre ihtiyaç vardır. Arabanın şöförü de devlettir. 1930'larda gerçekleşen Keynezyen devrimden sonra devletler ve profesyonel iktisatçılar ekonominin yönetilmesinden, performansından sorumlu hale geldiler. Keynez'e göre ekonomide kısa dönemde iş çevrimi (ekonomide

KAYNAKLAR

- Alper, C. E. ve Öniş, Z. (2001), “Financial globalization, the democratic deficit and recurrent crises in emerging markets: the Turkish experience in the aftermath of capital account liberalization”, *Boğaziçi Üniversitesi Yayınları*.
- Aygül, H. H. (2014), *Zihniyet, din ve iktisat*, Açılımkitap.
- Çakmak, D. (2011), *Osmanlı iktisat düşüncesinin evrimi*, (1. Baskı), Sena Ofset Ambalaj Matbaacılık.
- Göçer, K. (2022), *Türk iktisat zihniyeti*, Lejand Kitap.
- Hass, J. (2007), *Economic sociology: an introduction*, Routledge.
- Hira, K. (2018), *Orta yol: üçüncü yol'dan orta yol'a*, Phoenix Yayınevi.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2013), *Türk sosyoloji tarihi üzerine araştırmalar*, (5. Baskı) Doğu Kitapevi.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2011), *Türk sosyoloji tarihi III: yeni Türkiye 'de sosyolojinin düşünsel ve kurumsal temeller*, Kitabevi, İstanbul.
- Kepenek, Y. (2011), *Development and structure of the Turkish economy*, (1. Baskı) ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim AŞ.
- Kepenek, Y. ve Yentürk, N. (2008), *Türkiye ekonomisi*, (21. Baskı) Remzi Kitapevi.
- Okur, İ. (2009), *Japonya: bir yükselişin kısa hikayesi*, Okursoy Kitapları, Cep Kitapları Dizisi.
- Sayar, A. G. (2006), *Ülgener yazıları*, Derin Yayınevi.
- Sayar, A. G. (2013), *Osmanlı iktisat düşüncesinin çağdaşlaşması*, (5. Baskı), Ötüken.
- Skousen, M. (2014), *İktisadi düşünce tarihi: modern iktisadın inşası*, (Çev.: M. Acar-E. Erdem-M. Toprak), Liberte Yayıncılık.
- Skousen, M. (2011), *The making of modern economics*, M. E. Sharpe Inc.
- Taşkın, Y. (2016), *Sosyal demokrasi ve din*, Bencekitap.
- Tekeli, İ. (2017), “1980’li Yıllarda Türkiye Ekonomisinde Dönüşüm, Modernitenin Aşınması ve Planlama”, R. F. Barbaros ve E. J. Zurcher, (Ed.), *Modernizmin Yansımaları*, Efil Yayınevi.
- Tosun, G. E. (2016), *Sosyal demokrasi ve ilkeleri*, Bencekitap.
- Yankaya, D. (2014), *Yeni islam burjuvazisi: Türk modeli*, İletişim Yayınları.
- Zaim, S. (2007), *Türkiye 'nin yirminci yüzyılı*, (Cilt: 1), İşaret Yayınları.

BÖLÜM 7

Amerikan ve Japon Toplumunda Kültür, Modernleşme, Ekonomi Bilimi Arasındaki İlişki

1. GİRİŞ

19. yüzyılda Avrupa’da modern ekonomi biliminin rekabet halinde olan iki merkezi bulunmaktaydı. Birinci merkez sanayi devriminin olduğu İngiltere idi. İngiltere merkezli iktisadi düşünce okulu Klasik Okul olarak tanınıyordu. Klasik iktisatçılar evrensel iktisat kanunlarını keşfettiklerini ve ekonomi biliminin ana akımı olduklarını iddia ediyorlardı. Batıda İktisadi düşüncenin geliştiği ikinci merkez Almanya idi. Almanya merkezli okul ise Tarihçi Okul olarak biliniyordu. Tarihçi Okul alternatif bir ekonomi bilimi oluşturmaya çalışıyordu.

İngiliz modeli tüm Avrupa ülkeleri için örnek alınan bir modeldi. İngiliz modelinin ve Klasik iktisat okulunun kurucu babası Adam Smith’dir. Smith kişisel çıkarı ülkelerin zenginleşmesine yol açan önemli bir faktör olarak görüyordu. Bu yüzden, Klasik iktisat düşüncesi laissez-faire liberalizmi ve ekonomik büyüme üzerine odaklanıyordu. Alman Tarihçi Okulu ise daha çok İngiliz Klasik iktisat düşüncesine eleştiriler yapan Kıta Avrupasına ait bir okul olarak tanınıyordu. Tarihçi Okulun yaklaşımında tarih ve ahlak önemli yer tutuyordu.

19. yüzyılda Klasik Okul ile Tarihçi Okul arasında büyük bir mücadele yapılıyordu. Almanya sanayileşmeye İngiltere’den 20-30 yıl sonra başlamıştı. Almanya’nın ulusal bir devlet haline gelmesi de çok geç olmuştu. Tarihçi Okulun üyeleri Smith’in görüşlerinin İngiltere koşulları için geçerli olduğunu savunuyorlardı. Klasik iktisatçıların ortaya attıkları liberal teorilerin doğru olmadığını ileri sürüyorlardı. Bu bağlamda liberalizme karşı bir milli ekonomi teorisi kurmaya çalışıyorlardı. Devlet merkezli sanayileşmeyi savunuyorlardı.

Japonya gibi yüzyıllardır beklediği “Altın Çağ” rüyasını gerçekleştirecektir. Bu bağlamda Türk toplumunun uyanışını ve dirilişini, tıpkı Japonya’da olduğu gibi, yeni bir sosyal ahlak gerçekleştirecektir.

KAYNAKLAR

- Barber, William J. (2003), “American Economics to 1900”, Edisyon: Samuels Warren J. ; Biddle, Jeff E. ; Davis John B. , A Companion to the History of Economic Thought, Blackwell Publishing
- Frey, Donald E. (2009), America’s Economic Moralists: A History of Rival Ethics and Economics, State University of New York Press
- Macfarlane, Alan (2002), The Making of the Modern World, Palgrave
- Morris-Suzuki, Tessa (1989), A History of Japanese Economic Thought, Routledge
- Nishizawa, Tamotsu (2001), “Lujo Brentano, Alfred Marshall, and Tokuzo Fukuda: The Reception and Transformation of the German Historical School in Japan”, Edisyon: The German Historical School, Routledge
- Skousen, Mark (2001), The Making of Modern Economics, M.E. Sharpe
- Sugiyama, Chuhei (1994), Origins of Economic Thought in Modern Japan, Routledge
- Yamawaki, Naoshi (1993), “Hermeneutics of Culture and the Universality of Ethics: Beyond the Formalism and Culturalism of Economic Philosophy and Social Ethics”, Edisyon: The Good and The Economical, Springer-Verlag

BÖLÜM 8

Türk Toplumunu Perspektifinden Alman ve Amerikan Modernleşmesinin Değerlendirilmesi

1. GİRİŞ

İngiltere ve Amerika'nın tarihsel gelişmeleri düzgün ve ideal olarak gerçekleşmiştir. İngiltere ve Amerika gibi ülkelerde gelişme ve modernleşme burjuvazinin yükselişiyle ve liberal demokratik değerlerin kurumsallaşmasıyla gerçekleşmiştir. Talcott Parsons 20. yüzyılın ortalarında İngiltere ve Amerika'nın kalkınma deneyimlerini bir Modernleşme Teorisi haline getirmeyi başarmıştır. Parsons'ın Modernleşme Teorisi ile İngiltere'nin ve Amerika'nın kalkınma deneyimi 1950'lerden sonra tüm gelişmekte olan dünyaya en ideal kalkınma modeli olarak önerilmektedir. Bununla birlikte İngiltere ve Amerika'nın kalkınma deneyimi bireycilik ideolojisi üzerine kuruludur. İngiltere ve Amerika bireycilik ideolojisi ile çok başarılı olmuşlar ve kalkınmayı başarmışlardır. Parsons Modernleşme Teorisini oluştururken Durkheim'in "İşbölümü" kavramı ile Weber'in "Protestan Ahlakı" kavramlarını temel kavramlar olarak kullanmıştır. Parsons sosyal dayanışmanın bir toplumun varolması ve sürdürülmesi için önemli bir faktör olduğunu farkındadır. Parsons'a göre İngiliz ve Amerikan toplumunda sosyal dayanışmayı sağlayan temel kavramlar "İşbölümü" ve "Protestan Ahlakı" dır.

19. yüzyılın ortalarından itibaren hızlı sanayileşmenin ve rasyonelleşme sürecinin ortaya çıkardığı sosyal ve kültürel değişme Alman toplumunda Amerikan toplumuna göre daha büyük sarsıntılara yol açmıştır. Almanya'da milli burjuvalar önderlik yapabilecek ve devrim yapabilecek kadar güçlü değildi. I. ve II. Dünya Savaşı öncesinde Amerika'da ekonomik bireycilik baskın haldeyken, Almanya'daki modernlik bürokratik, militaristik ve feodal özellikler taşımıştır.

ekonomideki başarısının arkasında önemli bir faktör olarak İslam inanç sisteminin, Türk kültürünün ve geleneğinin olduğu görülmektedir. Türkiye'nin ekonomik başarısının arkasında iktisadi değişkenlerin dışında bu faktörlerin olduğu fark edilmektedir. Türk toplumunun sahip olduğu tarihsel, kültürel ve geleneksel kodlar ekonomide daha yüksek büyümeye ve kalkınmaya yol açmaktadır. Türkiye aynı zamanda çevresindeki yardıma muhtaç ve yoksul ülkelere önemli miktarda yardım yapmaktadır. Son yıllarda Türk toplumu modern dünyada kendi kimliğini bulmak ve geliştirmek için büyük bir mücadele vermektedir. Türk toplumunun önümüzdeki yıllar içerisinde kendi kimliğini daha iyi bulması, modern dünyada rekabet edebilecek ve başarılı olacak milli karakterde nesiller yetiştirebilmesi beklenmektedir. Önümüzdeki birkaç yıl içerisinde Türkiye'nin yüksek gelirli ülkeler arasına da katılacağı tahmin edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adair-Totef, Christopher (2015), *Fundamental Concepts In Max Weber's Sociology of Religion*, Palgrave-Macmillan
- Best, Shaun (2015), *Talcott Parsons: Despair and Modernity*, Ashgate Publishing Company
- Beugelsdijk, Sjoerd ve Maseland, Robbert (2011), *Culture In Economics*, Cambridge University Press
- Hass, Jeff (2007), *Economic Sociology: An Introduction*, Routledge.
- Gölçek, Ali Gökhan ; Gülşen, Mustafa Alpin (2017), "İbn Haldun ve Serbest Piyasa Fikri: İbn Teymiyye ve Gazali'den Kanıtlar", *The Journal of Academic Social Science (ASOS Journal)*, Sayı:57, s. 576-590.
- Mayer, J. P. (1943), *Max Weber and German Politics*, Faber and Faber Limited
- Parsons, Talcott (1982), *Talcott Parsons: On Institutions and Social Evolution*, [Editör: Leon H. Mayhew], The University Of Chicago Press
- Türkdoğan, Orhan (2017), *Türk Toplumunun Kurumsal Yapısı, Çizgi Kitabevi*
- Türkdoğan, Orhan (2015), *Türk Sanayi Toplumunu, Çizgi Kitabevi.*
- Türkdoğan, Orhan (1998), *Ziya Gökalp Sosyolojisinin Temel İlkeleri*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları No. 144.

BÖLÜM 9

Amerikan Eski Kurumsal İktisat Okulunun Ana Akım İktisat Düşüncesine Karşı Sürdürdüğü Eleştirel Yaklaşım

Giriş

Amerikan ekonomisinde 1929 yılında ortaya çıkan Büyük Buhran tüm Dünyayı etkisi altına almış ve büyük iflaslara yol açmıştı. Büyük Buhran sonucunda ekonomi tam istihdam dengesinin oldukça altına inmişti. İşsizliğin ve yoksulluğun arttığı bu yıllarda Adam Smith'in laissez-faire görüşüne göre serbest piyasa ekonomisinin kendiliğinden dengeye döneceği düşünülüyordu. Smith ve Klasik iktisat okuluna göre ekonomide tek bir denge, yani tam istihdam dengesi bulunuyordu ve ekonomide iş çevrimi yoktu. Ancak, yeteri kadar beklenilmesine rağmen serbest piyasa ekonomisi kendiliğinden tam istihdam dengesine dönmüyordu. Bu durum Klasik/Neoklasik İktisat okulunun laissez-faire görüşlerinin yanlış olduğunu gösteriyordu. Laissez-faire kapitalizmi istikrarlı bir sistem değildi. Kapitalizmi kurtaracak, yeniden refaha yol açacak bir görüşe ihtiyaç vardı.

Krizde olan kapitalist sistemin yeniden refaha yol açması için devlet müdahalesine ihtiyaç olduğu fark ediliyordu. Bu yıllarda Amerikan iktisat düşüncesini Thorstein Bunde Veblen'in kurucusu olduğu Eski Kurumsal İktisat Okulu temsil ediyordu. Eski Kurumsal İktisat Okulu "New Deal (Yeni Düzen)" olarak bilinen, krizden çıkış için yapılan reformun hazırlanmasında çok etkili oldu. Ancak, New Deal olarak bilinen program Büyük Buhranı sonlandırmada çok başarılı olamadı. New Deal reform programı sosyalizmi çağrıştıran ultra yeniden bölüşüm politikaları içeriyordu. Klasik liberal fikirleri benimsemiş olan Amerikalı siyasi elitlere göre bu kabul edilemez bir durumdu. Girişimcilik, serbest piyasalar, özel mülkiyet, sermaye, rekabet, ekonomik özgürlükler, fırsat eşitliği

Amerika bireyselliğin, tüketimciliğin ve kozmopolitanlığın yayılmasında oldukça önemli bir kültür merkezi olmuştur.

Amerikan iktisat düşüncesinin ortaya çıkışı incelendiğinde her ülkenin milli iktisat düşüncesinin olmasının gerekliliği sonucu çıkarılmaktadır. Ayrıca, günümüzde çoğu iktisatçı tarafından benimsenen baskın görüşe göre tek bir iktisat bilimi vardır. Ancak, her ülkenin kendine has özel koşulları bulunduğu da kaçınılmaz bir gerçektir. Alman veya Amerikan ekonomi düşüncesinin kökleri kendi toplumlarında, somut koşullarında, tecrübelerinde ve kurumsal yapılarında bulunmaktadır. Bir Alman veya Amerikan ekonomi düşüncesi olduğu gibi, kökleri Türk toplumunda olan orijinal bir iktisat düşüncesi de olmalıdır. Ülkeler arasında kurumsal, kültürel, etik ve tarihsel varyasyonlar olduğu görülmektedir. Kurumlar, kültür, etik ve tarih önemli değişkenlerdir, ekonomilerin izlediği yolu etkilerler. İktisat araştırmalarına ihmal edilen kurumlar, ahlak, kültür, tarih gibi sosyal unsurların dahil edilmesi gerekmektedir. İktisat sosyolojisi araştırmalarıyla Neoklasik ekonomi teorisinin Türk toplumuna adapte edilmesinin yolları keşfedilebilir. Bu bağlamda Türk iş adamlarının sahip olduğu liberal ve rasyonel sosyal ahlakları bir ekonomik mucize yaratabilecek niteliğe sahiptir.

KAYNAKLAR

- Biddle, J. (1998). "Social science and the making of social policy: Wesley Mithchell's vision", M. Rutherford (Ed.) *The economic mind in America*, Routledge,
- Frey, D. E. (2009). *America's economic moralists: a history of rival ethics and economics*, State University of New York Press
- Galbraith, J. K. (1990). *Ekonomi kimden yana*, (Çev.: B. Dişbudak Çorakçı), Altın Kitapları
- Galbraith, J. K. (2002). *Ekonomi üzerine herşey*, (Çev.: Ö. Ozankaya), Cem Yayınevi, 3. Baskı
- Galbraith, J. K. (2004). *İktisat tarihi*, (Çev.: M. Günay), Dost Kitapevi, 3. Baskı
- Galbraith, J. K. (2011). *Kuşku çağı*, (Çev.: R. Aşçıoğlu-N. Himmetoğlu), Altın Kitapları, 4. Baskı
- Kepenek, Y. (2011), *Development and structure of the Turkish economy*, (1. Baskı) ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim AŞ.
- Kepenek, Y. ve Yentürk, N. (2008), *Türkiye ekonomisi*, (21. Baskı) Remzi Kitapevi.
- Küçükkalay M., A. (2019). *Adam Smith: ahlak felsefesinden politik ekonomiye bir filozof*, Ketebe Yayınları
- Nelson, R. H. (2001). *Economics as religion: from Samuelson to Chicago and beyond*, Pennsylvania State University Press
- Nirun, N. (1981). *Sistematik sosyoloji açısından Ziya Gökalp*, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Richter, R. (2017). "Institutional thought in Germany", (Revised in 2017) *Report at the ISNIE Meeting of 2000 at Tübingen, Germany*.
- Ross, D. (1991). *The origins of American social science*, Cambridge University Press.

- Sayar, A. G. (1998), *Bir iktisatçının entellektüel portresi: Sabri F. Ülgener*, Eren Yayıncılık.
- Skousen, M. (2001). *The making of modern economics*, M.E. Sharpe
- Skousen, M. (2014), *İktisadi düşünce tarihi: modern iktisadın inşası*, (Çev.: M. Acar-E. Erdem-M. Toprak), Liberte Yayıncılık
- Tekeli, İ. (2017), “1980’li yıllarda Türkiye ekonomisinde dönüşüm, modernitenin aşılması ve planlama”, R. F. Barbaros ve E. J. Zurcher, (Ed.), *Modernizmin yansımaları*, Efil Yayınevi.
- Toprak, Z. (2019). *Türkiye’de yeni hayat: inkılap ve travma 1908-1928*, Doğan Yayıncılık, 3. Baskı
- Ülken, Y. (1981), *Atatürk ve iktisat: iktisadi kalkınmada etkinlik sorunu ve “eklektik model”*, T. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yılmaz, S. (2009). *J.K. Galbraith: iktisadi düşüncenin değişimine bir katkı*, Kalkedon Yayınları
- Yonay, Y. P. (1998). *The struggle over the soul of economics: institutionalist and neoclassical economists in America between the wars*, Princeton University Press.

BÖLÜM 10

Yoksulluğun İktisadi Nedenleri ve Kültürel Kontekstle Olan İlişkisi

1. Giriş

Ana akım ekonomi düşüncesi serbest ortamda ticareti savunan liberalizm üzerine kuruludur. Ana akım ekonomi düşüncesinin kültürel temeli ise Protestanlıktır. Protestan kültürüne göre piyasaların zenginliğe yol açması için sınırlandırılmaması gerekir. Protestanların kültürel mantığına göre piyasaların özgür olması ve aşağı sızdırma (trickle-down) ekonomisi yoksulluğu kısa bir sürede azaltmaktadır. Bu yüzden, Amerika gibi Protestan ülkelerde küçük bir refah devleti ve yoksullar için sınırlı sosyal yardım programları bulunur. Çünkü, yoksulluğun en önemli nedeni olarak kişinin az çalışması veya tembel olması görülür. Ekonomik, sosyal ve kültürel ortamın bir kusuru olmadığı düşünülür. Üretken olmak yerine yoksul insanların sosyal yardımlara bağımlı kişilere dönüşmesini istemezler. Amerika’da ekonomi düşüncesi ile dini ahlak arasında çok yakın bir ilişki bulunur.

Küresel ekonomik sistemde ekonomik büyüme odaklı Neoliberal politikalar bir moda halinde çoğu ülke tarafından uygulanmaktadır. Ülkelerin büyük bir kısmında yüksek büyüme oranlarına ulaşılmasına rağmen çok yüksek yoksulluk ve eşitsizlik görülmektedir. Kalkınma hedefi olarak yalnızca büyüme hedefinin belirlenmesi yeterli bir hedef değildir. Ülkeler tarafından en sık uygulanan strateji yüksek büyüme hedefi ile “trickle-down” stratejisidir. Yüksek büyüme hızları sonucunda milli gelir arttıkça gelir dağılımının en üst basamaklarında bulunan guruplar daha da zenginleşir. Böylece, gelir dağılımı bozulmaya başlar. Bu süreç belirli bir süre devam ettikten sonra en yoksul kesimler de artan milli gelirden pay almaya başlarlar. Böylece, gelir dağılımı düzelmeye başlar. Bu tür etkilere “trickle-down”, yani aşağı sızdırma ekonomisi denilmektedir.

Hıristiyanlık olan Ordo teorisiyle egoizme dayalı merhametsiz ekonomik sistemin insanlığa hizmet etmesi sağlanmaktadır. Çünkü, zenginlik üreten merhametsiz bir ekonomik sistem yoksulluğun en önemli sebebi olarak görülür. Bu yüzden, Ordo teorisiyle zenginlik üreten egoizme dayalı ekonomik sistemin yoksulluk üretmesi önlenmeye çalışılmaktadır. Kapitalist ekonomik sistem hukuk bilgisiyle düzenlenerek adaletin, kardeşliğin, yardımseverliğin, özgeciliğin ve iyiliğin gelişmesine katkıda bulunacak bir kurumsal yapıya sokulmaktadır. Ordo liberallerin sosyal piyasa ekonomisiyle ilgili bu görüşleri Katolik Hıristiyan din adamları tarafından da savunulmaktadır.

Bu bağlamda tarih, kültür ve değerler önemli değişkenlerdir ve ekonominin izlediği patikayı etkilerler. Kültürel olarak Katolikliğin hakim olduğu Kıta Avrupası ülkelerinde sosyal adaletin önemli bir yeri bulunur. Bu yüzden, bu ülkelerde demokratik sosyal refah devletleri kurulmuştur. Kıta Avrupası ülkesi olan Almanya’da olduğu gibi İslam kültürüne göre de sosyal adaletin sağlandığı yüksek verimli bir ekonomiye ulaşılmaya çalışılmalıdır. Türkiye için farklı bir ekonomik sistem arayışında Sabri Ülgener’in iktisat sosyolojisi araştırmalarının gözden geçirilmesine ve farklı bakış açılarıyla yeniden üretilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Kültürel kaynağı Protestanlık olan Neoliberal ekonomi düşüncesinin yerine, ekonomi ve toplumun birleştiği milli bir ekonomi modelinin Türkiye için daha uygun olduğu ileri sürülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağırman, Cemal (2007), Dünya-Ahiret Dengesinde Zenginlik ve Yoksulluk, Ensar Yayınları.
- Anderson, James E. (1967), “Poverty, Unemployment, And Economic Development: The Search For A National Antipoverty Policy”, The Journal of Politics, Vol. 29, No.1.
- Blank, Rebecca M. (2003), “Selecting Among Anti-Poverty Policies: Can An Economist Be Both Critical And Caring?”, Review of Social Economy, 61:4.
- Coşkun, Ahmet (2010), Kur’an-ı Kerim’de Rızık ve İktisadi Hayat, Ensar Yayınevi.
- Demir, Ömer (2020), Ahlak ve Ekonomi, İktisat Yayınları.
- Ekelund, Robert B. ; Hebert, Robert F. ; Tollison, Robert D. (2006), The Market Place of Christianity, MIT Press
- Frey, Donald E. (2009): America’s Economic Moralists: A History of Rival Ethics and Economics, State University of New York Press
- Güney, Necmeddin (2021), Bir Müslüman Ekonomi ve Faize Nasıl Bakmalı, Beyan Yayınları.
- Lampman, Robert J. (1965), “Approaches To The Reduction Of Poverty”, The American Economic Review, Vol. 55.
- Luetge, Christoph ; Mukerji, Nikil (2016), Order Ethics: An Ethical Framework For The Social Market Economy, Springer
- Şen, Mustafa (2020), Kur’an’ın Zenginlik ve Fakirlik Tasavvuru, Hüner

BÖLÜM 11

İktisat Sosyolojisiyle Neoliberal Politikaların Aile ve Eğitim Kurumu Üzerindeki Olumsuz Etkilerinin Değerlendirilmesi

Giriş

Ekonomi bilimi Aydınlanma düşüncesi ikliminde Adam Smith'in düşünceleriyle doğmuştur. 19. yüzyılın ortalarında bir devrimci olan Karl Marx'ın radikal görüşlerinden dolayı Adam Smith'in kurucusu olduğu Klasik İktisat Okulu ve kapitalizm ağır bir krize sürüklenmiştir. 1871 yılında gerçekleşen Marjinalist Devrimle öncü iktisatçılar tarafından emek değer teorisinin yerine sübjektif fayda teorisi ve pozitif bir sermaye teorisi geliştirilmiş, Karl Marks'a karşı sert bir cevap verilmiştir. Fayda teorisine göre bir malın değerini belirleyen unsur üretimde kullanılan emek miktarı değil, marjinal faydadır yani, tüketici talebidir. İktisat bilimini ve kapitalizmi kurtaran Marjinalist karşı devrimle Klasik İktisat Okulunu yerini Neoklasik İktisat Okulu almıştır. Ana akım olan Neoklasik iktisatçılar doğa bilimlerindeki modelleri kopyeleyerek ve matematik kullanarak ekonomi bilimini doğa bilimi formuna sokmayı başarmışlardır.

Özel girişimin önündeki eski geleneksel önyargılar ortadan kaldırılırken, çıkarlarını takip eden girişimciler ile toplumsal düzenin mümkün olduğu ve toplumsal refahın artacağı kabul edilmiştir. Sermayenin ve sermaye sınıflarının topluma faydalı olduğu kabul edilmiştir. Öncü Neoklasik iktisatçılar geliştirdikleri rekabet, verimlilik, özgürlükler, özel girişim, sermaye, fiyat serbestliği gibi argümanlarla liberal kapitalizmin meşru bir ekonomik sistem olarak kabul edilmesini sağlamışlardır. Smith'in düşünceleriyle doğan liberal kapitalizm ve unsurları küresel bir medeniyete yol açmaktaydı. Neoklasik iktisat teorisiyle iktisat biliminin tıpkı doğa bilimleri gibi pozitif bir bilim dalı olduğu da kabul

ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, bir ekonomik mucize yaratmış olan Türk iş adamlarının sahip olduğu milli sosyal ahlakın ana akım iktisat düşüncesiyle uyumlu olduğu görülmektedir. Türkiye'nin 1980'den beri uyguladığı ihracata dayalı büyüme modeliyle yüksek gelirli ülkeler gurubuna girmesi de beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Bögenhold, D. (2010). "From heterodoxy to orthodoxy and vice versa: economics and social sciences in the division of academic work". *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 69, No.5.
- Browne, K. (2015). *Sosyolojiye giriş* (Çev. : İbrahim Kaya). Say yayınları.
- Derya, H. (2015). *Alman tarihçi okulu: klasik okula tepkileri*. Gazi Kitabevi.
- Etzioni, A. (1999). *Essays in socio-economics*. Springer
- Etzioni, A. (2000). *The third way to a good society*. Demos.
- Hira, K. (2018). *Orta yol: üçüncü yol'dan orta yol'a*. Phoenix Yayınevi.
- Kessler, G. (1985). *Sosyolojiye başlangıç* (Çev. : Z. Fahri Fındıkoğlu). İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Köse, S. (2022). "Aile, kadın-erkek eşdeğerliği üzerine kurulur" (Edisyon: *Aile olmak: süreklilik ve değişim ekseninde*). Tirekitap.
- Poggi, G. (2006). *Weber: a short introduction*. Polity Press.
- Ross, D. (1991). *The origins of American social science*. Cambridge University Press.
- Ülken, Y. (1981). *Atatürk ve iktisat: iktisadi kalkınmada etkinlik sorunu ve "eklektik model"*. T. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Weber, M. (2014). *Protestan ahlaki ve kapitalizmin ruhu* (Çev. : Mehmet Ökten). Tutku Yayınevi.
- Yılmaz, S. (2009). *J.K. Galbraith: iktisadi düşüncenin değişimine bir katkı*. Kalkedon Yayınları.
- Yonay, Y. P. (1998). *The struggle over the soul of economics: institutionalist and neoclassical economists in America between the wars*. Princeton University Press.
- Zafirovski, M. (1999). "Economic sociology in retrospect and prospect". *American Journal of Economics and Sociology*. Vol. 58.

BÖLÜM 12

Neoklasik İktisat Düşüncesinin Doğuşu ile Liberal Kapitalizmin Meşru Bir Ekonomik Sistem Olarak Kabul Edilmesi

Giriş

Avrupa'nın yükselişi Protestan Reform hareketiyle başlamıştır. Martin Luther tarafından yapılan Protestan reformuyla Hıristiyan dünyası Katoliklik ve Protestanlık olmak üzere ikiye bölünmüştür. Batı dünyasındaki bu büyük bölünmenin kaynağında dinsel veya kültürel farklar bulunur. Batı dünyasında iktisat ahlakı da bu iki kültürden doğmuştur. Katolik ve Protestanlık kültürlerinden doğan iki iktisat ahlakı birbirinin rakibidir. Amerika, İngiltere, Hollanda gibi ülkelerde iktisat ahlakı Protestan kültüründen doğmuştur. Kıta Avrupası ülkelerinde ise iktisat ahlakının kaynağı Katolik kültürüdür.

Ortaçağda Avrupa'da Katolik Kilisesi çok güçlü, zengin ve otoriter bir kurumdu. Kilisenin misyonu ile sürdürdüğü politikalar arasında bir uçurum bulunmaktaydı. Kilisenin kurduğu dogmatik varlık zincirinde yaşamını sürdüren aristokrasi yeni fikirlere ve özgürlüğe açık bir sınıf değildi. Ortaçağda Avrupa'da tüccar sınıfların daha fazla özgürlük istemesi, gelişmesi ve güçlenmesi Hıristiyanlık dogmalarına ve kozmolojisine karşı ağır bir baskı oluşturmaktaydı. Luther tarafından yapılan Protestan reformu Hıristiyanlık kozmolojisine büyük bir zarar verdi.

Luther yükselen orta sınıfları destekliyordu. Ona göre tüccarlar iyi ve faydalı insanlardı. Tüccarlar topluma faydalı olan malların üretimini ve ticaretini yapmaktaydılar. Ticaretin, çalışma ahlakının ve meslek anlayışının gelişmesini sağlayacak bir ahlak sistemi kurdu. Böylece, insanların ticaret yapması, meslek sahibi olması ve çalışması teşvik edildi. İnsanların çalışmadan para dilenmesi ayıplandı ve dilencilik kültürünün yaygınlaşmasına karşı mücadele edildi. Ayrıca,

sosyal sınıfların devletin siyasi çıkarlarına ne kadar hizmet ettiklerine göre değerlendirmeler yapmıştır. Almanya’da sermayeyi ve emeği temsil eden sosyal sınıfların kendi ayakları üzerinde durabilmelerini ve ülkeyi yönetebilecek siyasi olgunluğa sahip olabilmelerini savunmuştur. Almanya’nın tıpkı İngiltere gibi iki kanatlı parti sistemiyle demokrasi ve sanayileşme yarışında öncü ülke olacağını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, Almanya ihracata dayalı sanayileşme modeliyle Kıta Avrupası’nda sosyal demokrasinin kalesi olmayı da başarmıştır. Günümüzde Almanya Amerika orijinli Neoliberal politikalarından uzak durarak Kıta Avrupası’nda Üçüncü Yolculuğu benimsemiştir.

KAYNAKLAR

- Collins, R. (2017). Max Weber: bir kılavuz. Phoenix Yayınevi.
- Jackson, W. A. (2009). Economics, culture and social theory. Edward Elgar.
- Kabaş, T. (2016). İslam iktisadı düşüncesi için küçük bir tarihsel değerlendirme. Akademisyen Kitapevi.
- Küçükkalay M. A. (2019). Adam Smith: ahlak felsefesinden politik ekonomiye bir filozof. Ketebe Yayınları.
- Heyne, P. (2008). Are economists basically immoral ?. Liberty Fund.
- Hunt, E. K. ve Lautzenheiser, M. (2016). İktisadi düşünce tarihi. Phoenix yayınevi.
- Mele, D. ve Schlag, M. (2015). Humanism in economics and business. Springer.
- Mirhakor, A. ve Askari, H. (2017). Ideal Islamic economy: an introduction. Palgrave Macmillan.
- Nelson, R. H. (2001). Economics as religion: from Samuelson to Chicago and beyond. Pennsylvania State University Press.
- Walsh, A. ve Lynch, T. (2008). The morality of money. Palgrave Macmillan.
- Zelmanovitz, L. (2016). The ontology and function of money. Lexington Books.

BÖLÜM 13

Türk Toplumunun Sağlam Bir Ahlak Temeline Oturmasını Sağlayacak Weberyen Sosyal Ekonomi

1. GİRİŞ

Aydınlanma düşünceleri 17.-18. yüzyıllarda Avrupa’da doğmuş ve tüm Dünyaya yayılmıştır. Aydınlanma düşünceleriyle Avrupalı toplumlarda bilimsel ilerleme olmuş, kültürleri modernleşmiş, böylece Avrupa medeniyeti tüm Dünyada evrensel bir medeniyet olarak kabul edilmiştir. Aydınlanma düşüncesi üç önemli ideoloji üzerine kuruludur. Aydınlanma düşüncesinin merkezinde bulunan bu ideolojiler, “ilerleme, liberalizm ve sekülerizm”dir. Kapitalizmin gelişmesinde ve başarılı olmasında liberalizm kadar sekülerizm de çok etkili olmuştur. Sekülerizm dinle ilişkisi olmayan anlamına gelmektedir. Bununla birlikte sekülerizm Avrupa’nın hızlı bir şekilde gelişmesinde de önemli bir faktör olmuştur.

Müslüman toplumlar son iki yüzyıldır Avrupa medeniyetinin gerisinde kalmaktadır. Avrupalı toplumlarla karşılaştırıldıklarında Müslüman toplumlar Dünyada en geri kalmış toplumlar arasında kabul edilmektedir. Avrupalı aydınlar Müslüman toplumlara da daha hızlı gelişmeleri için sosyal, ekonomik ve dini hayatın sekülerleştirilmesini önermektedirler. Özellikle Müslüman ülkelerde piyasa ekonomilerinin anlaşılması ve yönetilmesi için Batılı ülkelerin tecrübelerinin takip edilmesi beklenmektedir. Batılı aydınlara göre liberalizm modernleşmenin en güçlü ideolojisidir. Batılı aydınlar tarafından Müslüman toplumların da dinde reform yapmaları ve kültürlerini Avrupa değer sistemine göre modernleştirmeleri istenilir. Fakat, Müslüman toplumlar bu görüşleri tehlikeli bulmaktadır. Müslüman toplumlar liberalizm ve sekülerizm gibi ideolojilerin toplumlarında yayıldığında temel değer sistemini değiştireceğini,

toplumunda ekonomi bilimi Batı orijinlidir ve seküler bir form ile kullanılmaktadır. Batı orijinli seküler ekonomi bilimi ile yüksek hızlarda ekonomik büyümeye ulaşılabilmektedir. Klasik ve Neoklasik ekonomi teorileri son iki yüz yıldır ekonomilerin anlaşılmasında bir monopol gücü kazanmışlardır. Özellikle değerlerden bağımsız olan Klasik ve Neoklasik ekonomi teorisinin karşısında güçlü bir alternatif ortaya konamamıştır.

Toplumumuzda Batı orijinli seküler ekonomi düşüncesine bir alternatif olarak İslam iktisadı düşüncesine ihtiyaç olduğu bir çok kişi tarafından dile getirilmektedir. Ancak, İslam iktisadı çalışmaları incelendiğinde İslam iktisadının henüz başarılı bir sosyal bilim dalına dönüşmediği görülmektedir. Başarılı bir sosyal bilim dalı olabilmesi için İslam iktisadı düşüncesi ve politikaları ile hızlı ekonomik büyümenin/kalkınmanın başarılması gerekmektedir. Hızlı ekonomik büyümeye/kalkınmaya ulaşıldığı takdirde Batıdan ithal edilen iktisadi ve siyasi kurumsal yapıya ihtiyaç kalmayacaktır. Böylece, ekonomik olarak başarılı olan Müslüman toplumlar kendi iktisadi ve siyasi kurumlarını oluşturabileceklerdir. Ancak, İslam iktisadı düşüncesinin bir sosyal bilim dalına dönüşüp Neoklasik ekonomi teorisi karşısında üstünlüğü kazanabilmesi için çok büyük çabalar gerekmektedir. Neoklasik ekonomi teorileri ise sosyal bilimden daha çok bir doğa bilimine benzemektedir. Sosyal faktörlerle ilişkisi çok azdır. Ekonomi araştırmalarında ihmal edilen sosyal faktörlerin araştırmalara dahil edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Türk toplumunun sağlam bir ahlak temeline oturmasını sağlayacak Weberyen sosyal ekonomi araştırmalarına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Bunce, R.E.R (2009), Thomas Hobbes, Continuumbooks
Collins, Randall (2017), Max Weber: Bir Kılavuz, Phoenix Yayınevi
Filiztekin, Alpay (2016), Sosyal Demokrasi ve Ekonomi, Bencekitap
Fleury, Laurent (2009), Max Weber, Dost Kitabevi Yayınları, 1. Baskı
Güriz, Adnan (2010), Kapitalist İdeoloji, Phoenix Yayınevi, 2. Baskı
Güriz, Adnan (2011), Sosyal Demokrasi İdeolojisi, Phoenix Yayınevi, 2. Baskı
Lök, Hasan (2018), “Türkiye’de Katılım Bankacılığının Finans Sektöründeki Yeri ve Ekonomiye Katkıları”, The Journal of Academic Social Science (ASOS Journal), Sayı:76, s. 132-150.
Mevdudi, Ebu’l Ala (2016), İslam Ekonomisinin Temel İlkeleri, Çıra Yayınları, 2. Baskı
Mevdudi, Ebu’l Ala (2015), Faiz, Hilal Yayınları
Mirhakor, Abbas ve Askari, Hossein (2017), Ideal Islamic Economy: An Introduction, Palgrave Macmillan
Sayar, Ahmet Güner (1998): Bir İktisatçının Entellektüel Portresi: Sabri F. Ülgener, Eren Yayıncılık

Taşkın, Yüksel (2016), Sosyal Demokrasi ve Din, Bencekitap

Tosun, Gülgün Erdoğan (2016), Sosyal Demokrasi ve İlkeleri, Bencekitap

Yankaya, Dilek (2014), Yeni İslam Burjuvazisi: Türk Modeli, İletişim Yayınları

BÖLÜM 14

Anglo-Sakson Ülkelerde Modern İktisat Düşüncesinin Doğuşu ve Amerikan Kapitalizminin Dünyaya Yayılması

Giriş

1960-70'ler Amerikan ekonomisinin durgunluğa girdiği ve güç kaybettiği yıllardı. Özellikle Almanya ve Japonya'nın mucizevi ekonomik başarısı Amerika'nın hegemonyasında bir düşüşe yol açmıştı. Bu yıllarda Amerikalı elitler bir çıkış yolu olarak Neoliberalizmi ortaya attılar. Bu dönüşümün siyasi öncüleri Ronald Reagan ve Margaret Thatcher'dı. 1978'de yayınlanan Washington Mutabakatı Neoliberalizmin doğum belgesiydi. Bu Mutabakat ile Adam Smith ve liberal argümanları yeniden dünyaya gelmiş, küreselleşme sürecinin başlamasına yol açmıştı. Bu yıllar küreselleşme düşüncesinin ortaya çıktığı ve tüm dünyayı etkilemeye başladığı yıllar oldu. Sovyet Blokunun çökmesi ve Sosyalist devletlerin piyasa ekonomisine geçmeleriyle birlikte Neoliberalizm hızla yükselişe geçti. Küreselleşme sürecinde Neoliberal politikalar ile yayılan laissez-faire kapitalizmi uluslararası ticaretin önündeki engelleri kaldırarak sıradan insanların bile yaşam standartlarının yükseltilmesini sağlıyordu.

Ayrıca, Neoliberalizm aydınlanma düşüncesinin ürünleri olan insan hakları, hukukun üstünlüğü, liberalizm, özel mülkiyet, demokrasi, orta sınıflar gibi unsurların küreselleşmesini sağlayarak dünyaya barış ve istikrar getirmekteydi. Neoliberalizmin yükseldiği yıllarda Klasik ve Neoklasik iktisat teorisi bir tekel konumuna ulaştı. Neoklasik iktisat teorisine göre rekabetçi piyasalar kapitalist ekonomik sistemin ideal tipidir. Rekabetçi bir piyasada çok sayıda alıcı ve satıcı bulunur. Herhangi bir alıcının veya satıcının fiyatı belirleme gücü yoktur. Monopol veya oligopol gibi rekabetin aksak olduğu piyasalar ise tüketiciler için

düşüncesi olduğu gibi, kökleri Türk toplumunda olan orijinal bir iktisat düşüncesi de olmalıdır. Çünkü, bir ülkede milli bir iktisat düşüncesinin gelişmesi ve iktisat ders kitaplarının yazılması hukuksal olarak kanunların ve anayasanın yazılması kadar önemlidir.

KAYNAKLAR

- Biddle, J. (1998). "Social Science and the Making of Social Policy: Wesley Mithchell's Vision", M. Rutherford (Ed.) The economic Mind in America, Routledge,
- Frey, D. E. (2009). America's Economic Moralists: A History of Rival Ethics and Economics, State University of New York Press
- Galbraith, J. K. (1990). Ekonomi Kimden Yana, (Çev.: B. Dişbudak Çorakçı), Altın Kitapları
- Galbraith, J. K. (2002). Ekonomi Üzerine Herşey, (Çev.: Ö. Ozankaya), Cem Yayınevi, 3. Baskı
- Galbraith, J. K. (2004). İktisat Tarihi, (Çev.: M. Günay), Dost Kitapevi, 3. Baskı
- Galbraith, J. K. (2011). Kuşku Çağı, (Çev.: R. Aşçıoğlu-N. Himmetoğlu), Altın Kitapları, 4. Baskı
- Hass, J. (2007), Economic Sociology: An Introduction, Routledge.
- Küçükkalay M., A. (2019). Adam Smith: Ahlak Felsefesinden Politik Ekonomiye Bir filozof, Ketebe Yayınları
- Nelson, R. H. (2001). Economics As Religion: From Samuelson to Chicago and Beyond, Pennsylvania State University Press
- Richter, R. (2017). "Institutional Thought in Germany", (Revised in 2017) Report at the ISNIE Meeting of 2000 at Tübingen, Germany.
- Ross, D. (1991). The Origins of American Social Science, Cambridge University Press.
- Sayar, A. G. (1998), Bir İktisatçının Entellektüel Portresi: Sabri F. Ülgener, Eren Yayıncılık.
- Skousen, M. (2001). The Making of Modern Economics, M.E. Sharpe
- Skousen, M. (2014), İktisadi Düşünce Tarihi: Modern İktisadın İnşası, (Çev.: M. Acar-E. Erdem-M. Toprak), Liberte Yayıncılık
- Toprak, Z. (2019). Türkiye'de Yeni Hayat: İnkılap ve Travma 1908-1928, Doğan Yayıncılık, 3. Baskı
- Yılmaz, S. (2009). J.K. Galbraith: İktisadi Düşüncenin Değişimine Bir Katkı, Kalkedon Yayınları
- Yonay, Y. P. (1998). The Struggle Over the Soul of Economics: Institutional and Neoclassical Economists in America Between the Wars, Princeton University Press.

BÖLÜM 15

İktisat Sosyolojisiyle Neoliberal Politikaların Sosyal Adalet Üzerindeki Olumsuz Etkilerinin Değerlendirilmesi

Giriş

Bir toplumda sosyal adalet kavramını tanımlayan bir adalet teorisinin bulunması ve adalet tanımı üzerinde toplumsal konsensusa ulaşılması sosyal ve siyasi istikrarı sağlamaktadır. Liberal toplumlarda geliştirilen adalet teorileri tüm ülkeler için geçerli evrensel adalet teorileri olarak benimsenmektedir. Liberalizmin temel modernleşme ideolojisi olduğu Batılı toplumlarda en güçlü sosyal sınıflar orta sınıflardır. Bu bağlamda, çağımızın iki Amerikalı liberal filozofu Robert Nozick (1974) ve John Rawls'un (1971) iyi bir toplumun nasıl olması gerektiği hakkında adalet teorileri liberalizmi benimseyen ülkelerde formal teoriler olarak içselleştirilmektedir. Nozick ve Rawls'un adalet teorileri Batılı liberal ülkelerde resmi siyasi ideolojiyle de bütünleşmiştir. İlahiyat bilim dalında ikinci doktorası olan, aynı zamanda solcu bir liberal filozof olan John Rawls'a göre iyi bir toplumda gelir dağılımının adil olması önemlidir.

John Rawls'a göre Batılı toplumdaki en dezavantajlı fertlere devletin ve zenginlerin yardım etmesi gerekir. Sağduyusu olan zengin bir insan koşullar radikal olarak değiştiğinde en yoksul insanlar arasına düşebileceğini düşünmelidir. Bu yüzden, zengin insanlar çıkarlarına aykırı olmasına rağmen, en yoksul insanların gelirlerinin arttırılmasını istemelidir. Anglo-Sakson (Protestan) siyasi kültürü temsil eden, sağcı bir liberal filozof olan Robert Nozick'e göre ise bireysel özgürlükler eşitlikten daha önemlidir. Nozick'e göre iyi bir toplum için adil bir gelir dağılımı üzerinde durulmaması gereken bir gündemdir. Çünkü, iyi bir toplum için gelir dağılımının düzeltilmeye çalışılması, en yetenekli ve başarılı

görülmektedir. Bir diğer yandan, Neoliberal politikalar sonucunda ekonomik yaşamın acımasızlaştığı, zayıfların ve güçsüzlerin piyasa güçleri tarafından ezildiği gözlenmektedir. Zenginler ile yoksullar arasındaki uçurum, küresel eşitsizliğin artış trendi ise hala devam etmektedir. Yalnızlaşan, güçsüzleşen ve ayakta durmakta zorlanan dezavantajlı ailelerin sosyal politikalarla desteklenmesi gerekmektedir. Neoliberal politikaların yol açtığı piyasalaşmadan olumsuz etkilenen dezavantajlı ailelerin gelir arttırıcı politikalarla birlikte merkezinde insan olan kapasite arttırıcı insani gelişme politikalarıyla desteklenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Etzioni, A. (1999). *Essays in socio-economics*, Springer.
- Etzioni, A. (2000). *The third way to a good society*, Demos.
- Haq, M. U. (1995). *Reflections on human development*, Oxford University Press.
- Fukuda-Parr, S. (2003). “The human development paradigm: operationalizing Sen’s ideas on capabilities”, *Feminist Economics*, 9(2-3), 301-317.
- Kabaş, T. (2010a). *Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun nedenleri ve yoksullukla mücadele yolları*. Nobel Kitabevi, Adana.
- Kabaş, T. (2010b). “Yoksulluk ve gelir dağılımı verileri ışığında Türkiye’de fırsat yapısının değerlendirilmesi”. *Uluslararası Bölgesel Kalkınma Sempozyumu*. Bozok Üniversitesi.
- Köse, S. (2022). “Aile, kadın-erkek eşdeğerliği üzerine kurulur” (Edisyon: *Aile olmak: süreklilik ve değişim ekseninde*). Tirekitap.
- Laderchi R. C.; Saith R. ; Stewart F. (2003). “Does it matter that we do not agree on the definition of poverty? A comparison of four approaches”. *Oxford Development Studies*, Vol. 31.
- Nozik, R. (1974). *Anarşi, devlet ve ütopya* (Çev. : Alişan Oktay). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ranis, G. ; Stewart, F. ; Ramirez, A. (2005). “Economic growth and human development”, edi. Fukuda-Parr, S. ; Kumar, A.K.S. , *Readings in human development*, 61-84, Oxford University Press.
- Rawls, J. (1971). *Bir adalet teorisi* (Çev. : Vedat Ahsen Coşar). Phoenix Yayınevi.
- Sen, A. K. (1995). *Inequality reexamined*, Harvard University Press.
- Thorbecke, E. (2005). “Multi-dimensional poverty: conceptual and measurement Issues”, *Paper prepared for The Many Dimensions of Poverty International Conference*, UNDP International Poverty Centre, Brasilia.
- Tilak, J. B. G. (2002). “Education and poverty”, *Journal of Human Development*, Vol. 3.